

Kdy do důchodu a za kolik?

Odchod do důchodu se týká prakticky každého a s přibývajícím věkem se občané stále více zajímají o své důchodové pojištění, a to zejména o možnosti odchodu do důchodu a o výši budoucího důchodu. Mezi nejvýznamnější prvky důchodového pojištění patří důchodový věk, tj. věk potřebný pro vznik nároku na starobní důchod. Důchodový věk není v ZDP stanoven jednotně, nýbrž je diferencován podle několika hledisek.

Stanovení důchodového věku

Předně je důchodový věk diferencován podle toho, zda se jedná o muže nebo o ženu. U žen je pak důchodový věk dále diferencován podle počtu vychovaných dětí. Dalším kritériem stanovení důchodového věku je to, zda určeného věku bylo dosaženo před 1. lednem 1996 (tj. za účinnosti zákona o sociálním zabezpečení) nebo po 31. prosinci 1995 (tj. za účinnosti ZDP). V obou časových obdobích (tj. do 31. 12. 1995 a od 1. 1. 1996) je pak důchodový věk diferencován ještě podle dalších kritérií. Stanovení důchodového věku ovlivňuje tedy několik kritérií – pro zjednodušení můžeme důchodový věk rozdělit na obecný důchodový věk a na snížený důchodový věk. Při stanovení sníženého důchodového věku se zohledňují právní předpisy přijaté před účinností ZDP a zachovávají se tak výhodnější nároky získané podle těchto předpisů.

Vzhledem k tomu, že u žen se důchodový věk stanoví podle počtu vychovaných dětí, vysvětluje se nejprve tento pojem. Aby určité dítě mohlo být ženě hodnoceno jako vychované, musí být splněny dvě podmínky: musí se jednat o dítě, které má k ženě určitý vztah, a výchova dítěte musí trvat po určitou dobu.

Pokud jde o okruh vychovaných dětí, rozumí se pro účel výchovy dítěte dítětem nejen dítě vlastní (svojené), ale též dítě, které žena převzala do trvalé péče nahrazující péči rodičů. Za dítě převzaté do trvalé péče nahrazující péči rodičů se považuje dítě, jež bylo převzato do této péče na základě rozhodnutí příslušného orgánu, dítě manžela, které mu bylo svěřeno do výchovy rozhodnutím soudu, a dítě manžela, zemřel-li druhý rodič nebo není-li znám.

Podmínka výchovy dítěte je splněna, jestliže žena osobně pečuje nebo pečovala o dítě ve věku do dosažení zletilosti alespoň po dobu deseti roků (nemusí se přitom jednat o souvislou dobu). Pokud se však žena ujala výchovy dítěte po dosažení osmého roku jeho věku, je podmínka výchovy dítěte splněna, jestliže žena osobně pečuje nebo pečovala o dítě od převzetí do výchovy až do dosažení zletilosti dítěte, nejméně však pět let. Do doby osobní péče o dítě se započítává též doba, po kterou žena nemohla o dítě osobně pečovat pro nemoc nebo proto, že dítě bylo ze zdravotních důvodů v ústavní péči. Podmínka výchovy dítěte se považuje za splněnou, pečovala-li žena o nezletilé dítě od jeho narození do jeho úmrtí, pokud dítě zemřelo po dosažení šesti měsíců věku, nebo aspoň poslední tři roky před dosažením důchodového věku. Podmínkou uznání výchovy dítěte není zápočet náhradní doby péče o dítě (i když v praxi se zápočet náhradní doby péče o určité dítě a výchova tohoto dítěte zpravidla kryjí). Poznává se, že ani zápočet doby péče o dítě muži jako náhradní doby pojištění nebrání tomu, aby byla uznána výchova tohoto dítěte ženě, vychovávala-li žena dítě po dobu stanovenou předpisy o důchodovém pojištění.

<p>Žena se provdala za muže, kterému bylo po rozvodu manželství svěřeno do výchovy pětileté dítě. Žena se rozvedla, když dítěti bylo šestnáct let; dítě se bude této ženě hodnotit jako vychované, nebo o dítě pečovala více než deset let.</p> <p>Žena se provdala ve svých čtyřiceti letech za vdovce s dítětem; dítěti bylo v době uzavření manželství čtrnáct let. Dítě se této ženě nebude hodnotit jako vychované, nebo o něj nepečovala potřebnou dobu, tj. aspoň pět let v období od uzavření sňatku do dosažení zletilosti dítěte.</p> <p>Žena pečovala o své čtyři děti, přičemž jedno dítě bylo ve věku osmi let z výchovných důvodů (špatná péče ženy) umístěno v ústavním zařízení. Ženě se bude hodnotit pouze péče o tři děti, nebo o čtvrté dítě nepečovala alespoň po dobu deseti let.</p>

Obecný důchodový věk

Obecný důchodový věk je upraven v § 32 ZDP, a to v závislosti na časovém období. Protože mezníky tvoří 1. leden 1996 a 1. leden 2013, jedná se o tři časová období: první časové období je období do 31. prosince 1995, druhé časové období je období od 1. ledna 1996 do 31. prosince 2012 a třetí časové období je období od 1. ledna 2013. Důchodový věk je v každém časovém období vymezen specificky.

Důchodový věk do 31. prosince 1995

Důchodový věk činí podle § 32 odst. 1 ZDP 60 let u mužů a 53 až 57 let u žen podle počtu vychovaných dětí, pokud pojištěnci dosáhli tohoto věku v prvním časovém období, tj. do 31. prosince 1995. U žen činí důchodový věk 53 let, pokud vychovaly aspoň pět dětí; 54 let, pokud vychovaly tři nebo čtyři děti; 55 let, pokud vychovaly dvě děti; 56 let, pokud vychovaly jedno dítě a 57 let, pokud nebylo vychováno žádné dítě.

Příklady
<p>Muž dosáhl věku 60 let dne 16. prosince 1995, byl dále zaměstnán a o přiznání důchodu požádal ke dni 16. prosince 2000. Jeho důchodový věk činí 60 let a jeho pracovní činnost od 16. prosince 1995 se hodnotí jako činnost konaná po vzniku nároku na starobní důchod.</p> <p>Žena vychovala dvě děti a věku 55 let dosáhla dne 30. listopadu 1995. V této době však nebyla zaměstnána a do zaměstnání vstoupila až od 1. ledna 1997, aby získala potřebnou dobu pojištění 25 let. Důchodový věk činí v tomto případě 55 let; skutečnost, že k dosažení 55 let věku žena nezískala 25 let doby pojištění, nemá vliv na stanovení důchodového věku (projeví se ovšem při zjištění dne vzniku nároku na starobní důchod, nebo v tomto případě nárok na starobní důchod vznikne dnem, kdy žena splní podmínku 25 let doby pojištění).</p>

Důchodový věk od 1. ledna 1996 do 31. prosince 2012

Důchodový věk činí podle § 32 odst. 2 ZDP u pojištěnců, kteří dosáhnou věkových hranic uvedených v § 32 odst. 1 ZDP (tj. 60 let u mužů a 53 až 57 let u žen) v období od 1. ledna 1996 do 31. prosince 2012, věkovou hranici uvedenou v § 32 odst. 1 ZDP zvýšenou o příslušný počet kalendářních měsíců. Toto zvýšení se stanoví tak, že ke kalendářnímu měsíci, ve kterém pojištěnec dosáhl této věkové hranice, se přičítají u mužů dva kalendářní měsíce a u žen čtyři kalendářní měsíce za každý i započatý kalendářní rok z doby po 31. prosinci 1995 do dne dosažení této věkové hranice. Za důchodový věk se považuje věk dosažený v takto určeném kalendářním měsíci v den, který se číslem shoduje se dnem narození pojištěnce, popřípadě neobsahuje-li takto určený měsíc takový den, považuje se za důchodový věk ten věk, který je dosažen v posledním dni takto určeného kalendářního měsíce.

Příklady

Muž dosáhl věku 60 let dne 21. července 1996. Důchodového věku dosáhl dne 21. září 1996 (k datu 21. července 1996 se přičtou dva kalendářní měsíce za započatý rok 1996, tj. jeden rok po roce 1995).

Žena vychovala jedno dítě a věku 56 let dosáhla dne 13. května 1997. Důchodového věku dosáhla dne 13. ledna 1998 (k datu 13. května 1997 se přičte osm kalendářních měsíců za roky 1996 a 1997, tj. za dva roky).

Žena, která nevychovala žádné dítě, dosáhne věku 57 let dne 25. července 2005. Důchodového věku dosáhne dne 25. listopadu 2008 (k datu 25. července 2005 se přičte čtyřicet kalendářních měsíců za roky 1996 až 2005, tj. za deset roků).

Důchodový věk od 1. ledna 2013

Důchodový věk činí podle § 32 odst. 3 ZDP v období po 31. prosinci 2012 u pojištěnců, kteří nedosáhli důchodového věku určeného podle § 32 odst. 1 nebo podle § 32 odst. 2 ZDP, 63 let u mužů a u žen, které nevychovaly žádné dítě, a 59 až 62 let u žen, které vychovaly děti (opět v závislosti na počtu vychovaných dětí: důchodový věk činí 59 let, pokud žena vychovala aspoň pět dětí; 60 let, pokud žena vychovala tři nebo čtyři děti; 61 let, pokud žena vychovala dvě děti; 62 let, pokud žena vychovala jedno dítě). Důchodový věk se určuje podle § 32 odst. 3 ZDP u pojištěnců – mužů, kteří do 31. prosince 2012 nedosáhli 60 let věku, a u žen, které do 31. prosince 2012 nedosáhly věku 53 až 57 let v závislosti na počtu vychovaných dětí.

Příklady

Muž, který se narodil 15. dubna 1953, dosáhne důchodového věku dne 15. dubna 2016, kdy dovrší 63 let.

Žena, která se narodila 27. března 1958 a vychovala dvě děti, dosáhne důchodového věku dne 27. března 2019, kdy dovrší 61 let (věk 55 let dosáhne dne 27. března 2013, a proto již nelze určit důchodový věk podle § 32 odst. 2 ZDP).

Zdroj: www.fincentrum.cz